

חוברת פסח

❖ הלכה

❖ סדר הסדר

❖ סיפור יציאת מצרים

❖ קריעת ים סוף

הלכות פסח

א - ב להכשרת המטבח

חכס'נה. סביב לשיש יש לנקות עם תשומת לב מיוחדת לחריצים שבין האריחים, ויש מקפידים לכסות כל מקום שעלול לבוא במגע עם אוכל.

טוסטר קטן (של פיצה וכדו') אין להכשיר לפסח בכלל. טוסטר לצנימים יש לנקות את הפיורורים שבו עד כמה שאפשר, והשאר לבטל או למכור.

יין מתוצרת ביתית אפשר להשתמש לפסח רק אם נעשה מלכתחילה בכלים של פסח, ומתוך הקפדה מירבית לשומרו מחשש של משהו חמץ.

כיוכי, גם אחרי ניקוי יסודי, ובפרט בחריצים סביב לחור ובמקום החיבור לשיש, אין להשתמש בו, אלא בכיור פלסטיק וכדו' שמכניסים לתוכו. **הפנליט** יש לנקות כמיטב היכולת ואח"כ לשפוך עליהם מים רותחים. מסננים המים המיועדים לשתייה ולהכנת האוכל ע"י קשירת בד על הברזים. יש שופכים חומר ניקוי דרך חור הניקוז לקלקל חמץ שאולי נתפס שם.

לפסח כלים לפסח אינו מעשי ברוב הכלים שבשימוש היום שמתקלקלים ע"י החום הגבוה הנדרש לזה. ובמקום שנוקקים לליבון, יש לעשותו תחת פיקוח או הדרכה של מורה הוראה, ולא ע"י נערים.

מיקסר שמשתמשים בו חמץ בכל השנה אין להכשיר, אבל יש דגמים שאפשר לנקות ולהשתמש בגוף המנוע, כאשר החלקים הבאים במגע עם האוכל הם מיוחדים לפסח; וראוי להיוועץ עם מורה הוראה.

ניקוי הניילון די ברחיצה בלבד (כשאין חריצים), אבל נהוג לכסות אותו בנייר או ניילון תחת המפה.

סכונ'ט וכפ'י כס'ט ישנן שאלות שונות בענין הגעלתן. לכן ישתדל להשתמש רק במיוחדים לפסח, או יעשה שאלת חכם.

צרב פסח המכירה לגוי מתבצעת מיד אחר סוף זמן אכילת חמץ ועד שעה זו על הארונות הנמכרים להיות סגורים ונעולים.

כמו"כ כל כלי החמץ חייבים להיות סגורים ונעולים, כך שלא יבוא לטעות ולהשתמש בהם בפסח.

פנל'ט צריך לנקות היטב, ולשפוך עליה מים רותחים, ולצפות בנייר אלומיניום עבה. וכמו כן הפח המכסה את הכיריים בשבת, ואפשר גם ללבנו באש. אולם עדיף להשתמש במיוחדים לפסח.

לפסח וכל מערכות כלי האוכל צריך מיוחדים לפסח. **אפינ'י ניקוי הפא'ט פנל'ט** עם גוף האדם או עם

ארננות שמאכסנים בהם אוכל יש לרחוץ היטב, ואם יש חריצים ופינות שקשה לנקות יש לכסות המדפים בנייר לפני ששמים בהם מצרכי וכלי פסח.

גם את **המקרר והמקפיא** יש לרחוץ היטב [עם תשומת לב מיוחדת לכפלי הגומי שסביב לדלת, ובתא ההקפאה במקרר מתחת לתחתית] ויש מכסים את המדפים בנייר.

פנל'ט אין להתחיל כל שעדיין יש חמץ במטבח, מפני שנגרמים מזה מכשולים גדולים.

סע אשרי מי שידו משגת לקנות מערכת גז מיוחדת לפסח, כי יש בזה הידור רב. הוראות למכשירים: יש לנקות היטב את כל המשטח העליון, להגעיל ע"י שפיכת מים רותחים, ולכסות הכל בנייר אלומיניום עבה (שלא יקרע במשך החג).

יש קונים חצובות (הטבעות או מסגרות שעליהן עומדים הסירים) מיוחדים לפסח, ויש משתמשים בפח מיוחד שיש בו חורים במקום הלהבות לבד. הבווערים עצמם מנקים, ומדליקים כעשר דקות באש גדולה תחת כלי או פח נקי.

דף סע פנל'ט אין להגעיל בגלל הברז שיש בו הרבה חריצים וחיבורים שא"א לנקותם כהלכה. וכן **קומקוט פנל'ט** שמשתמשים בו בין החמץ כל השנה אין להגעיל.

הצנ'ט כפ'ט יש להגעיל רק במקום שיש מורה הוראה המפקח, וצריך להיזהר מנערים ברחוב שאינם בקיאים בהלכות אלו ואין הגעלתם כדין.

ההגעלה אפשרית רק בכלי מתכת עשויים ביציקה או בהלחמה ללא חריצים, ונקיים לגמרי. אין להשתמש בכלי עשירים וארבע שעות לפני ההגעלה.

כלי מתכת חדשים יש להגעיל מחשש שימוש בשומן של איסור בתהליך היצור, אבל לא כדאי להגעילם לפסח במים שכבר הגעילו בהם כלי חמץ.

לפסח השכיחים שהם **פנל'ט**: בירה, שלווה, אטריות, גריסים, קרוטונים, פתיתים, שקדי מרק, סולת (לתינוק), מצות רגילות וקמח מצה, מלבד כל מיני המאפה לסוגיהם שאין צורך להזכיר.

פנל'ט ותצנ'ט פנל'ט יש בגרעינים, בוטנים ושקדים (במלח), פירות יבשים, קמח, תחליפי קפה, תחליפי בשר, אבקות, ממרחים, ריבות, תמציות, מיצים, ועוד ועוד. ונוהגים למכור לאינו יהודי את כל המצרכים שאינם בהכשר מיוחד לפסח.

לפסח מנהג האשכנזים לא להכשירה לפסח. ומנהג חלק מעדות הספרדים שכשרה אף בלי הגעלה, אבל סוגי הזכוכית שמשתמשים בהם בחום (דורלקס וכדו') יש להגעילם.

~ ~ ~ ~ ~
eye ניקוי : השיש זקוק לניקיון יסודי, במיוחד אם יש חריצים, וכן במקום החיבור לחרסניה ולקנט.

שפיכת רותחים : יש ממתינים 24 שעות שלא השתמשו בחמץ חם על השיש. ושופכים על השיש כשהוא יבש מים רותחים. [מקומקום החמץ שהוכשר] (וכן על הכיור והברזים כג'ל ערך כיור).

כיסוי : אח"כ צריך לכסות את כולו. אם הכיסוי מעביר חום יש להימנע מלהעמיד עליו סירים חמים בפסח.

~ ~ ~ ~ ~
מנוח אין להכשיר לצורך פסח לדעת הרבה פוסקים, ובמקום הדחק יש להיוועץ עם מורה הוראה לקבל הדרכה מפורטת איך להכשירו. גם **מיקרוואב** אין להכשיר לשימוש בפסח אלא במקום צורך גדול, ולפי הוראותיו של מורה הוראה.

כלי האוכל צריכים להיות כשרים לפסח, כגון חומרי ניקוי לשטיפת כלים (וכן סבון שמפו ומשחת שיניים לשימוש אישי) אבל שאר חומרי ניקוי אינם צריכים הכשר כלל. (כלים חד פעמיים העשויים מנייר צריכים הכשר).

~ ~ ~ ~ ~
קניות חם יש לערוך בחנויות שמוכרים מצרכי פסח לבד, ולא במקום שפסח וחמץ "חוגגים יחד". יש להקפיד שאריוזות המזון הכשר לפסח הן נקיות, ולנגב הבקבוקים. (יש מדקדקים לקלף הפירות והירקות, ולשטוף הביצים.) [כעת הוראות מ. הבריאות לא לשטוף ביצים. הבד"ץ מסמן את הביצים החתומות בדיו כשר לפסח בארבע כוכבים].

~ ~ ~ ~ ~
רחיצת ידים ניעור הבגדים והחלפת סינר כל פעם שעוברים מלעסוק בחמץ עם הילדים וכדו' לתוך המטבח של פסח, הן הכרחיות. וכן רחיצת הפה והפנים אחרי אכילת חמץ.

א - ב להכנות החג

~ ~ ~ ~ ~
ואלה מן המקומות הזקוקים לבדיקת חמץ: ארנקים ותיקים, סלים ומזוודות, ילקוטים וכיסים, ארונות ומגירות, ובין הצעצועים של הילדים. במכונית, במקום העבודה, ובעגלות שכיבה וטיול. יש מדקדקים לסגור את הספרים שיש בהם חשש פירורים, אבל הספרים העולים על השולחן בשעת האוכל, ודאי שיש להימנע מלהשתמש בהם בחג, ברכונים וזמירונים צריך לסגור עם כלי החמץ.

~ ~ ~ ~ ~
זמן בדיקת חמץ הוא בליל י"ד ניסן, אבל מי שיוצא מביתו קודם לכן בודק בלילה שלפני יציאתו, בלי ברכה. מי שבטוח שלא יצטרך לחזור לביתו כל ימי החג יכול להשכיר חלק מביתו לאינו-יהודי עד אחרי פסח, כדי לפטור אותו חלק של הבית מחובת הבדיקה. אבל אין להשכיר את כל ביתו ולהפקיע עצמו ממצות בדיקה, אא"כ יכול לקיימה במקום ששם מתארח.

~ ~ ~ ~ ~
זמן צרכי אכילה בסניף אוטו-מט, פאב, לכן מי שאינו מבין את לשון הארמית חייב לומר את נוסח הביטול **פצטריות**. אין הביטול מועיל אלא אם נעשה לפני סוף זמן איסור הנאה, ואם רואה שהזמן מתקרב ועדיין לא הספיק לשרוף החמץ, יאמר נוסח הביטול אף לפני השרפה.

~ ~ ~ ~ ~
טפילת כלים חדשים מחו"ל או שנקנו מאינו-יהודי, הוא חיוב גמור, ואסור להשתמש בכלי אפילו פעם אחת בלי טבילה. **מתכת ונכוכית** : עם ברכה, **כלי חרסין** ו**פולצ'ן** : בלי ברכה.

~ ~ ~ ~ ~
ימי חול המועד קדושים הם, וחלילה לתת להם לעבור ריקים מתוכן, ובתכניות של בילוי. כל ירא-שמים יראה לנצל את הזמן המיוחד הזה ליעודו האמיתי, ללימוד התורה הקדושה ולחינוך הילדים.

~ ~ ~ ~ ~
כפיסה אסורה בחול המועד, וצריך להכין הכל מראש. גם בערב פסח אסור לכבס אחר חצות היום, וכן **להסתפר**

אכל תינוקות, במקום צורך גדול מקילים בדייסת קטניות (קורנפלור או אורז, אבל סולת היא חמץ ממש!) גם לאלו שנהגו איסור בקטניות. ובמקרה זה רגילים להשתמש בכלים מיוחדים לאוכל של התינוק. אבל בכל אופן אין להשתמש אלא בדייסות שהוכנו במיוחד לפסח תחת הכשר מהודר, כי הדייסות של כל השנה יש בהם חשש תערובת חמץ. גם הנוהגים לאכול אורז צריכים להשיג רק אורז שעובד ונארז במיוחד לפסח עם הכשר מוסמך, אחרת יש חשש איסור חמץ. (לעניין אבקות תחליפי חלב-אם, במדריכי הכשרות מופיעה רשימה של אלה שאין בהם חשש חמץ.)

~ ~ ~ ~ ~
בדיקת חמץ צריך לעבור על כל מקום בבית שיתכן שנכנס בו חמץ ביסודיות ממש, למרות שכבר נוקה היטב. ובבית שיש בו תינוקות, ידם בכל, וצריך לחפש גם במקום שמבוגרים לא מכניסים שם חמץ. גם חדרי מדריגות, מחסנים ומקלטים חייבים בבדיקה. גבאי בתי הכנסת אחראים לבדיקה שם.

~ ~ ~ ~ ~
דנינות ספרי קודש בלויים, וכן עיתונים וחברות, מחברות ושכפולים, שיש בהם דברי תורה היא מחובת השעה בעונה זו. ואין לשכוח את התשלום הסמלי לכסות ההוצאות של פינוי הגניזה.

~ ~ ~ ~ ~
דרכים אפיקות בהלכות החג שלושים יום קודם החג כי רבות הן, וכולא האי ואולי נזכה לדעת הלכות החג הנוגעות למעשה. ומנהג ישראל לשמוע דרשה בהלכות החג בשבת הגדול.

~ ~ ~ ~ ~
הכשרים רבים נפוצים בזמן האחרון, הן בארץ והן מחו"ל, ואין להסתמך אלא על הרבנים וארגוני הכשרות הידועים והמפורסמים בשם טוב, או לקבל אישור ממורה הוראה המכיר את ההכשר מקרוב. מדבקות "כשר לפסח" שאינן נושאות שם הארגון המכשיר ושם המוצר אינן מבטיחות כלום, ויש להיזהר מלטעות ולחשוב שהשגחה מהודרת לשאר ימות השנה תקפה גם לענין כשרות לפסח.

מותר רק לפני חצות. אבל **נפילת צפורניים** מותרת אחה"צ
אם שכח בבוקר.

ליל פדיקת חמץ, חייבים לבדוק מיד בתחילת הלילה, ואסור
להתעסק בשום דבר אחר עד שגומר לבדוק כל מקום
שברשותו. המתפללים ערבית בזמנו בתחילת הלילה ימהרו
הביתה מיד בגמר התפילה כדי לבדוק תיכף.

מכירת חמץ היא מכירה גמורה, והחמץ שנמכר חייב להיות
נעול בחדר או בארון, (או מכוסה וקשור), מערב פסח בבוקר
עד אחרי צאת החג, ואין להיכנס לאותו מקום כלל כל ימי
החג. (הרבה מדקדקים לא למכור חמץ גמור, אבל מותר
לקנות אחרי פסח חמץ שנמכר כהלכה.) המקום בו נמצא
החמץ משכירים למשך כל החג לאותו גוי הקונה את החמץ.
[ויש מהדרים לעשות השכרה זו ביום י"ג בניסן לפני כניסת
ליל בדיקת חמץ, אבל חומרא זו גוררת אחריה שאלות שונות,
ולכן אינה מומלצת אלא למי שבקי בהלכות אלו.]

ניקוי הפה והשניים אחרי האכילה בערב פסח בבוקר הוא
חשוב מאוד, ובלי זה עלולים לבלוע חמץ אחרי זמן האיסור.

סוף זמן מכירת חמץ הוא בערב פסח בבוקר, אבל למעשה
מי שלא סידר שטר שליחות למכירה אצל הרב עד ליל בדיקת
חמץ יתקשה מאוד למצוא מי שמוכן לטפל במכירה בערב
פסח. כל שנה ושנה יש מאחרים המתרוצצים בבהלה בין בתי
הרבנים שליט"א בזמן שריפת החמץ, וחכם עיניו בראשו.

צרב פסח חייבים לשרוף כל החמץ שנשאר, ואין לזרוק חמץ
לפח הפרטי או למתקן האשפה הכללי של הבנין או של
השכונה אחרי שרוקנו פעם אחרונה לפני החג ע"י הערייה.

פסח דגנפילת וכל התקן בפה שניתן להוציא, מנקים
ומכשירים ע"י ששופכים עליהם מים חמים מכלי ראשון.
אי עי עי הפיו התקן שאינו יכול להוציאו בעצמו, יש לו
להימנע מכל מאכל ושתייה חמים (בחום שהיד סולדת בו)
עשרים וארבע שעות לפני החג, וינקה פיו במשנה זהירות.

פסח הפכרות בערב פסח הוא מעלות השחר ועד צאת
הכוכבים, וכן אבותיהם של ילדים בכורים צמים. ונוהגים
להשתתף בסיום אחר תפילת שחרית כדי להפסיק את הצום.
(וראוי לשמוע היטיב את דברי הסיום, ולאכול שם במקום.)

ק'חמץ ק'חמץ הוא חיוב מוטל על כל אחד ואחד, כמבואר
בשולחן ערוך בתחילת הלכות פסח. וכמו"כ יש לקיים חיוב
זה לפני שעוסקים בשאר צרכי החג, כדי לאפשר לעניים
לקנות צרכיהם בעוד מועד. ויש חשיבות מיוחדת למצווה זו
לפני חג הפסח, כמבואר בספרים הקדושים וכל המרבה הרי
זה משובח.

רפנו הארניץ קבע שהנוהג אפילו ממהו חמץ בפסח,
ניצל מחטא כל השנה כולה. וכבר נהגו כל ישראל הרבה
חומרות לפני משורת הדין בענין חמץ, ועל כל אחד
להחזיק בעזו במנהגי אבותיו. ובפרט אין להתפתות לעשות
את הפסח מחוץ לבית (אם אין צורך מיוחד בכך), הן במלון
או בית הארחה והן אצל קרובים, אם הדבר כרוך בויתור על
הידורי כשרות.

עריפת חמץ היא מצוה ואין להשאירה בידי קטנים. היוצא
מביתו מוקדם בערב פסח כשהילדים עדיין אוכלים חמץ,
יעשה שליח לשרוף את הנשאר אח"כ, ויזהר מאד לא לשכוח
לבטל חמץ לפני סוף זמן הנאתו.

מכירת חמץ כשרות לפסח מתפרסמות ברשימות מדריכי
הכשרות. והנזקק לתרופה (שלוקחים דרך הפה) שאינה
מופיעה ברשימת הכשרות יעשה שאלת חכם. **מכירת**
הקולטאק וכדו' יש הרבה חמץ (במיוחד בבושם לסוגיו),
ויש להקפיד על אישור כשרות לפסח, והשאר למכור לגוי
עם החמץ.

א - ב ליל הסדר

די כוסות ראוי לקחת דווקא יין, ואפילו יין חלש שאינו
משכר כל כך, ובתנאי שראוי לברך עליו בורא פרי
הגפן. ואפשר למהול את היין במיץ ענבים. ויש
אומרים שיוצאים ידי חובה גם במיץ ענבים לבד.

הסבה בצד שמאל היא חובה לכל הפחות בשעת
אכילת המצה ושתיית הארבע כוסות, וצריך להקפיד
על זה מאד. אבל נשים אינן חייבות להיסב.

והיא שעמדה לאבותינו ולנו וכו' שבכל דור ודור
עומדים עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם.
ומעיקר מצות היום להודות להקב"ה על כך, ולומר את
ההלל בשירה ובזמרה ובכוונה שלימה מתוך לב מלא
שמחה.

אפיקומן יש להקפיד לאכול כזית שלם תוך שיעור
כדי-אכילת-פרס, (ראה אות ש'), מכיוון שיש
אומרים שאכילת האפיקומן היא עיקר המצוה.
(ולכתחילה אוכלים שני כזיתים.)

בישול היין נחוץ למי שמיסב לסדר עם אנשים
שמגעם ביין פוסלו. (ויש מי שאומר שכל יין
מפוסטר אינו נפסל במגע, ובשעת הדחק יעשה
שאלת חכם אם אפשר לסמוך על דעה זו.)

גיל החינוך לילדים במצוות ליל הסדר הוא כאשר
הילד מסוגל לקיים אותה המצווה: אם יכול לאכול
כזית מצה, יחנך אותו לעשות כן, וכן במרור, וכן
בשתיית הכוסות.

זמן אכילת אפיקומן הוא דווקא לפני חצות לילה, וחכם עיניו בראשו לא להאריך מדי בסעודה כדי לא לעבור את הזמן. חצות השנה :

חרוסת וכל שאר צרכי הסדר והקערה רצוי להכין לפני הלילה (עד כמה שאפשר), כדי שיוכל להסב לשולחן מיד בבואו מבית הכנסת, ולהרבות בסיפור יציאת מצרים כראוי.

טבל - אי אפשר לצאת בו ידי חובת אכילה, לכן יזהר להפריש מעשרות מכל המאכלים לפני יו"ט, ובפרט מהמרור. וכן לא לשכוח להפריש חלה מהמצות.

ילדים הם חלק מרכזי מאד של מצוות ליל הסדר, שצריך לענות להם על שאלת "מה נשתנה" עד שיבינו היטב, וגם מי שאינו יודע לשאול - את פתח לו, וזהו עיקר מצוות סיפור יציאת מצרים. [ורצוי מאוד להשכיב הילדים (ואמותיהן) בערב פסח, כדי שיהיו ערניים בזמן הסדר.]

כל זיכפון ייתי ויכול צריך להיות הזמנה של ממש, ויש להשתדל הרבה שיהיו לו אורחים עניים בלילה הזה, וגם בשאר ימי החג. ואם אינו משיג אורחים כאלה, יוסיף מראש על תרומתו לקימחא דפיסחא, כדי שהעניים יוכלו לחוג את הסדר בביתם בכבוד, ויחשב לזכותו כאילו הם אורחיו.

ללמוד היטב מראש את כל דיני ההגדה ומצוותיה, ודברי חז"ל ודברי רבותינו המפרשים שיש בהם סיפור יציאת מצרים, כי לפי שמתכוננים למצווה, כך מקיימים אותה.

מצה זו שאנו אוכלין לצאת בה ידי חובת המצווה, נהגו להקפיד על מצות יד דווקא, ושמורה משעת קצירתה. וצריך לדקדק מאוד מאוד בכשרות המצות (וקמח מצה) לכל ימי החג יותר מכל דבר אחר, כי ההבדל בין מצה לחמץ דק מאד, ואכילת מצה שאינה כשרה היא איסור דאורייתא חמור ביותר.

נשים חייבות בכל מצוות ליל הסדר, מצה מרור וארבע כוסות על שיעוריהן בכמותן ובזמן אכילתן, וכן במצוות סיפור יציאת מצרים וקריאת ההלל. וצריכות לדקדק בכך כי בלא תשומת לב אפשר בקלות להפסיד המצוה, ועל הבעל והאב מוטל להזכיר להן את פרטי ההלכות כל דבר בשעתו.

סיפור יציאת מצרים מצוות עשה מן התורה, ועיקר מצות ליל הסדר, וכל המרבה הרי"ז משובח. לכן יש להזדרז להתחיל הסדר מיד שחוזרים מבית

הכנסת, וגם בזמן הסעודה להמשיך ולספר על הנסים של יציאת מצרים.

ערב פסח אחר הצהריים ראוי לומר סדר אמירת קרבן פסח, המודפס בחלק מן ההגדות והמחזוריים של פסח.

פסח מצה ומרור עם הסברת טעמים הם עיקר ההגדה, ויש להקפיד שכל בני הבית נמצאים ליד השולחן בקטעים אלה, ומבינים אותם היטב.

צלי, בכל צורה שהיא, לא אוכלים בכלל בליל הסדר.

קריאת שמע על המטה, בליל הסדר נוהגין לומר רק פרשת שמע וברכת המפיל, מכיון שהוא ליל שימורים. ואם התפלל ערבית לפני צאת הכוכבים, קורא כל שלש הפרשיות בקריאת שמע על המיטה.

רביעית יין צריך בכל כוס מארבע כוסות, וידועות שתי השיטות: 150 מ"ל או 86 מ"ל. ועדיף לשתות את כל הכוס, אבל יוצאים ידי חובה בשתיית רוב הרביעית (ואחרי כוס אחרונה ישמע ברכת על הגפן ממי ששתה רביעית שלמה). וטוב לשתותה בבת אחת, ובכל אופן בתוך שיעור כדי אכילת פרס (המבואר בסמוך אות ש').

שיעור כזית נמדד בנפח, והוא בערך שני שלישי של מצת מכונה רגילה, ולפי זה אפשר לשער במצת יד. (ובמרור בערך כעשרים גרם.) וחייבים לאוכלו תוך שיעור כדי אכילת פרס, והוא לכתחילה שתי זקות, ולפחות תוך ארבע זקות. ומי שמתקשה בזה יכול לשתות קצת מים (אבל לא משקה אחר) כשהמצה בפיו, להקל על בליעתה.

תולעים בחסה עלולים להפוך מצווה אחת דרבנן להרבה איסורים דאורייתא ח"ו, לכן חובה להשתמש רק ב"חסלט" וכדומה הנקי מתולעים, ולנקותו לפי ההוראות שעל השקית.

[אם לא ניתן להשיג, אפשר לקחת חסה רגילה ולבודקה ביסודיות. צריך להפריד ולרחוץ העלים, ואח"כ לשרותם כשלש דקות במי-אמה וכדומה (כשרה לפסח), ואח"כ לשפשף העלה בשתי צדדיו עם ליפת קש או ספוג, ולשטוף בזרם מים חזק בכל מקום. ואח"כ לבדוק משני הצדדים נגד מקור אור.]

סדר הסדר

ביאורים על סדר ההגדה

המרחק מזמנינו שנת תשע"א עד יציאת מצרים 3323 שנים הוא כמו מאה איש בני 33 או לחילופין 33 אנשים בני 100, וכשנחשב כיצד עברו דורות אלו. [נביאים תנאים אמוראים ראשונים אחרונים] או שנחשב כמה ברכת החמה היו זה לא רחוק כלל וכלל.

סדר הפסח זה שאנו מתחילים כעת בעריכתו הוא בדיוק כשם שערכו אבותינו מזמן יציאת מצרים ועד היום וממשיכים כל שנה ושנה כל היהודים בכל העולם כולם יושבים עם מצה ומרור וארבע כוסות וסיפרו את מה שראו בעיניהם וכך במשך 3323 שנה [יציאת מצרים היתה בשנת ב' אלפים תמ"ח] וכך אנו מעבירים את המסורת מדור לדור בעז"ה. [כן היה אומר הלב אליהו בתחילת הסדרע"ש ח"ג עמ' קצ"ח ע"ש היטב].

ארבע כוסות של גאולה

חז"ל תיקנו לשתות ארבע כוסות של גאולה. כנגד הפסוקים "והוצאתי" "והצלתי" "וגאלתי" "ולקחתי" שנאמרו לנו עוד בהיותנו בגלות מצרים – והובטחנו גם בהבטחה של "והבאתי אתכם אל הארץ הזאת" אשר עדיין לא התקיימה, לכן מוזגים כנגדה כוס חמישית במרכז השולחן. [ובעז"ה כאשר יבוא אליהו הנביא ויבשר על הגאולה העתידה נשתה גם את הכוס החמישית].

הא לחמא עניא. אנו מכריזים שאת הלחם עוני הזה אכלו אבותינו במצרים. הן בהיותם עבדים בעבדות שנהגה בדורות ההם עבדות שלא ניתנת לתיאור, שאפילו למנת לחם לא זכו אלא למצות שהם מאכל עבדים כי מצה אינה מתעכלת מהר, ובדרך כלל בני חורין מעדיפים לחם רך כי האוויר והרכות נוחים יותר לאכילה ולעיכול. ואכלו את המצות כאשר נגאלו כמו שנקרא אח"כ מצה זו אנו אוכלין על שום מה... לסמל את המהירות והחיפזון של המצרים כשישראל יצאו ממצרים שלא נתנו להם להתעכב עד שיתפח הבצק.

השתא הכא ש. מה ההבדל בין גלות מצרים לגלות שאנו בה עכשיו ?
ת. אע"פ שכעת גם אנו בגלות – אולם זו רק גלות ארעית וזמנית ביותר ואנו מצפים שנגאל מיד בשנה זו – אבל במצרים היינו משועבדים בעבדות לעולם, ללא אור בקצה המנהרה וללא תקווה לפני שעדיין לא נבחרנו להיות עם ישראל.
במבט אחר : גלות זו היא רק גלות מבחון, אבל בעצם אנו עבדי ה', והעם הנבחר, אבל כשהיינו בגלות מצרים היינו משועבדים בעצם.

חברת חג המצות

מה נשתנה. היום מרגילים את הילדים במשך השנה שלא לשאול שאלות, ויש להקדים בתחילת הסדר : שליל הסדר הוא לילה שמותר לילדים לשאול כל מה שהם לא מבינים ואבא שמח לענות ולא ככל השנה שנותנים לילדים לראות בלי להבין.

ביאור מה נשתנה באופן שבא מתמיהת הילד :

א. למה ביערו את כל החמץ ואוכלים מצה – כמובן מפני שה' צוה ! אולם מדוע ה' צוה כך ? [ובכלל זה : למה כל כך נזהרים לבער את החמץ מכל פינה בבית יותר ויותר ממה שחייבים על פי עיקר ההלכה ?]

ב. למה כולם אוכלים פעמיים מרור ולא כמו שאר הלילות שמי שרוצה אוכל ירקות ומי שלא לא אוכל ? [ובכלל זה יש כאלו שבכלל לא אוהבים ירקות חיים רק מבושלים ? וגם למה עושים חריף בפה למה לעשות לא נעים לאנשים ?]

ג. למה צריך להטביל את הכרפס והמרור כמו שבני מלכים אוכלים הרי אנחנו סתם אנשים רגילים ובכל השנה איננו מקפידים על זה ?

ד. למה יושבים מוטים מסובין כמו מכובדים מאוד ולא יושבים ישר כרגיל ?

רואים בגמרא שהאבא עושה כל מיני דברים נוספים בכדי שהילדים יוסיפו להקשות, לדוגמא :

למה נוטלים ידים בלי ברכת על נטילת ידים ?

מדוע מרימים את קערת הסדר ?

ומפני מה אח"כ עדיין לפני הסעודה מסלקין את קערת הסדר מהשולחן לגמרי [או שמרחקים אותה לקצה השולחן].

למה לכולם יש גביעים בקידוש ?

ולמה מחלקים קליות לתינוקות ?

ובכלל למה אחרי קידוש לא מתחילים מיד בסעודה ורק אחר כך מספרים כמו בכל שבת ?

ולמה כל שבת נותנים לילדים שהם יספרו ובליל הסדר הילדים רק שואלים ועורך הסדר הוא המספר ?

ומדוע לפני שמתחילים את סיפור יציאת מצרים מוזגים כוס שניה במקום ליטול ידים ?

והתשובה כתובה בהגדה, אולם לפי דעתו של בן ולפי איך שמסביר ומבין את השאלות כך מקבל אביו ס"ד לענות לו.

האב עונה עבדים היינו... מהי התשובה ?

דע לך בן יקר א : אתה רואה [פסח זה] מצה זו ומרור זה שאתה רואה, וזה שמטבילין ומסובין וכל הדברים המיוחדים לסדר הם בשביל להעיד ולהזהיר שלא תתבלבל מהעולם ותטעה לחשוב שהעולם הוא כמו שנראה מבחוץ וכמו שחושבים בלי לחשוב ! כי האמת היא כי עבדים היינו לפרעה במצרים ואכלנו לחם עוני והיה לנו מר כמרור, עד

חברת חג המצות

שנגלה מלך מלכי המלכים וגאלנו. ופסח על בתי בני ישראל וגאלנו במהירות כל כך עד שהמצות לא הספיקו לטפות. ובליל הסדר בכל שנה יש מצות הגדה להגיד זאת לדור הבא ולהראות ולהמחיש זאת באופן חי ומעשי.

עבדים היינו

נולדנו להורים בני חורין, וחושבים אנו שכך היה מאז ומתמיד, אולם ההיפך הוא הנכון !!! במקור ובעצם מציאותינו הננו עבדים. ומה שאנו רואים את עצמנו היום בני חורין זה רק בגלל שבשלב מסוים ברגע האחרון לפני שהיינו אבודים לצמיתות ה' גאלנו !!!

מצות סיפור יציאת מצרים

ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים.

ש. מדוע אומרים את זה בתחילת ההגדה ?

ת. שלא תטעה ותחשוב שסיפור יציאת מצרים זה רק לילדים או עולים חדשים אשר אינן בקיאים בסיפור אלא אפילו אם כל המסובין לסדר כולם חכמים, וגם יודעים להתבונן ולהעמיק בדברים כל אחד לבדו, ואפילו כולנו יודעים את התורה ויודעים את כל המדרשים של יציאת מצרים בפרוטרוט, בכל זאת מצוה עלינו לשבת כל שנה ולספר מחדש את סיפור יציאת מצרים בהרחבה

ש. האם כל המרבה כולל את כולם ?

ש. לשם מה הביאו את המעשה בתנאים. וכל המרבה הרי"ז משובת. גם מי שיודע ללמוד ורוצה לספר את הסיפור במהירות [מאוד] וללכת ללמוד גם הוא נכלל בזה ש כ ל המרבה הרי"ז משובת.

וההגדה מביאה ראיה לזה שהרי כך נהגו חכמי ישראל שסיפרו ביציאת מצרים כל הלילה.

אמר רבי אלעזר בן עזריה

ש. לשם מה הובאה משנה זו ?

ת. במשנה זו רואים כמה שהחכמים הרחיבו את זכירת יציאת מצרים ליותר זמן – גם בלילה או גם לימות המשיח. רואים כמה חשובה זכירת יציאת מצרים.

ברוך המקום..... כנגד ארבעה בנים דברה תורה...

ש. האם בתורה יש יחס לבן הרשע או שזורקים אותו ומתייאשים ממנו חלילה ?

ת. יש בתורה הקדושה דרך חינוך לכל בן ובן מבני ישראל. ואפילו הרשע שיוצא בשינים כהות זו לא התעלמות אלא נוסח החינוך בשבילו בכדי שייטיב דרכו.

יכול מראש חודש

ש. מה בא לומר בפסקה זו, שאין נוסח כזה בכל החגים יכול...
 ת. מצות סיפור יציאת מצרים מיוחדת מאוד כי היא יסוד עם ישראל, ויש ס"ד להשריש את האמונה בליל הסדר ובא בעל ההגדה לומר כמה מיוחד זמן זה: דוקא בלילה זה, ובמצב זה על שולחן ערוך עם מצה ומרור.

מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו.

ש. האם זה היה כל כך פשוט שאנו נהיה יהודים ?

ת. חושבים שהיה זה כל כך פשוט שאנו זכינו להיות עם סגולה. אולם יש כאן נס אחר נס הנה לתרח היו שתי בנים אברהם ונחור ומנחור יצא עובד אלילים כאביו ואילו אברהם עלה על דרך המלך. וגם במשפחת אברהם ויצחק נולדו תאומים מאותו אב ואם ורק אחד מהם היה ראוי להיבחר ונבחרנו אנו ללכת לשעבוד מצרים ולקבל בסוף את א"י ע"י יסורי מצרים ואילו עשו קיבל את שעיר ולא נותר ממנו כלום.

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו

קשה שאין קורין אבות אלא לשלושה אברהם יצחק ויעקב ?

ועוד קשה שהיה צריך לומר מתחילה היו אבותינו עובדי עבודה זרה ?

והתירוץ זה עצמו, שם אבותינו השתנה !!! כי מתחילה לפני שבחר בנו ה' אותם גוים עובדי אלילים היו נחשבים אבותינו! ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו והתרוממנו ומעכשיו שוב אינן נקראים אבותינו אלא רק אברהם יצחק ויעקב כמו גר צדק שאינו מתייחס לאבותיו הגוים כי הוא כמו שנברא מחדש! (הרב א. י. וולף)

ברוך המקום

ומספרת ההגדה שאכן זו היתה התכנית מראש שירדו למצרים ל 400 שנה ואח"כ יוציאו ואע"פ שבמצרים איבדנו כליל כמעט את הקשר עם אבותינו ונעשינו כמעט כמו מצריים רגילים וא"כ לא היתה סיבה שנגאל, ושנעשה שונים ומרוממים מהמצרים בכל זאת הקב"ה שמר את הבטחתו לישראל ברוך הוא, ולבסוף הוציאנו ברכוש גדול והתנקם בצרינו - כמו שאנו מספרים כיום - כל זה לא היה פשוט כלל וכלל.

והיא שעמדה ....

ומה החזיקנו בכל השנים הללו היא שעמדה ההבטחה שהקב"ה הבטיח לאבותינו. כי הבטחתו של השי"ת כאילו היא עשויה

שלא אחד בלבד ....

חברת חג המצות

בכל דור הגוים רוצים לבלות את ישראל – ידוע לנו שעד הגאולה העתידה לעולם לא יהיה שלום עם הגוים תמיד הם ירצו לעשות רע לישראל. אולם אנו גם מובטחים שתמיד ננצל !! הקב"ה יצילנו מידם.

צא ולמד

בלשונינו מקובל להשתמש במושג "בא ולמד" והמשמעות אותו דבר. ויש רומזים בזה צא מהחיים הפשוטים שלך ואז תוכל ללמוד את ההגדה.

הנה לבן רצה להרוג את כולם ח"ו ועל זה ישנה הבטחה שלא יצליח. אולם פרעה התחכם וגזר רק על הזכרים וממילא עם ישראל היה נשאר עם אבות מצריים ח"ו וע"ז אין הבטחה !! [הגר"ח מבריסק כתבי תלמידים].

וירד מצרימה אנוס עפ"י הדיבור

אם לא היה יורד באנוס, ח"ו הינו נשקעים שם לגמרי.

ויגר שם

יעקב אבינו הגיע למצרים רק בתור גר ואורח ולכן הצליחו לצאת.

ויהי שם לגוי מלמד שהיו ישראל מצויינים שם

כלומר שנזהרו שלא להיטמע ולהתערב במצרים אלא לא שינו שמם, לשונם, לבושם. ולמרות שדבר זה מאוד חרה למצרים שלא התערבו עמם, ואמרו להם המצרים שהיו יחסית "טובים" שמא תתלבשו כמו כולם ויקל עולו מעליכם, ואף אחד לא שמע להם, ועי"ז היינו ראויים להגאל.

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא עתה ממצרים. במשך ליל הסדר אנו חווים את מכת בכורות שהוציאנו ... משעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול. אע"פ שהיציאה היתה בחצות ואילו אנו לכתחילה עושים את כל הסדר לפני חצות.

רבן גמליאל היה אומר וכו'

כלומר שחייבים לפרש ולבאר את טעם הדברים שנתבונן בכל דבר את גודל הנס שד' גאלנו.

פסח על שום שפסח – כלומר שהיה צריך פסיחה [קפיצה] מיוחדת בשביל שישראל ינצלו ממכת בכורות כזה נס גדול היה.

מצה על שום שלא הספיק ...

אמר רבינו האר"י ז"ל שאילו היינו מתעכבים במצרים עוד רגע קט ח"ו היינו כ"כ שוקעים בטומאתה עד שהיינו מאבדים כליל את הייחוס והקשר לאבותינו ולא היה שייך שנגאל לעולם עד היום הזה והיינו כולנו ח"ו כגויים גמורים כמו אותם ארבע חמישיות ששקעו לגמרי בטומאת מצרים. כזה נס גדול היה צריך.

ומרור

קשה שצריך לומר קודם מרור ורק אח"כ פסח ומצה שהרי קודם היה מר ואחר כך היתה הגאולה?

ומתריך במעינה של תורה שהחכמה היא לזכור אחרי שנגאלנו את טעם המרור המר שהיה בזמן הגלות, ולהודות לדי' שגאלנו מגלות מרה כל כך. בלי החריפות של המרור כל ההודאה היא אחרת.

[אותו ליל הסדר עושים לפני הגאולה ואחרי הגאולה. במצרים עשו ליל הסדר עם פסח מצה ומרור, ואנו גם הצטוונו לעשות עם פסח ומצה ומרור, והואיל ואין לנו פסח וחגיגה לכל הפחות אנו מעלים על השולחן זכר להם. והנה במצרים אכלו מוכנים לדרך, [אע"פ שהצטוו לא לצאת] ואנו הצטוונו לאכול מסובין. ובמצרים היה להם נסיון להרגיש שהנה מיד תבא הגאולה, ולנו יש נסיון א. להאמין ולחוש את הגלות שהיתה להם. ב. להאמין שיצאו לגאולת עולם ובקרוב ה' יבא אליהו ויבשרנו על הגאולה.] כיום איננו מבינים את הכופרים במצרים הרי משה רבנו הבטיח וזה פסוקים מפורשים... אותו דבר גם לע"ל לא יבינו כיצד זה שלא האמנו בבא הגואל הרי זה מפורש בדברי חז"ל ובתפילה ובקדיש ובכל מקום ומחויב המציאות.

וממשיך ואומר בעל ההגדה בכל דור ודור .. לא את אבותינו.. אלא אותנו גאל עמהם ...

כל יהודי בכל דור שהוא בעצם הוא עבד לפרעה וביחד עם גאולת אבותינו לפני למעלה משלושת אלפים שנה נגאלנו גם אנו. לפיכך אנחנו חייבים להודות וכו' שהיציאה מעבדות פרעה המסוים ההוא שייכת יותר לאבותינו אולם היציאה מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול שייכת גם אצלנו.

אמירת ההלל

א. ישנה שאלה כיצד אומרים הלל בליל הסדר הרי בדרך כלל הלל אומרים רק ביום ולא בלילה?

ב. ועוד שאלה כיצד מחלקים את אמירת ההלל לשתים הלא בדרך כלל אסור להפסיק באמצע אמירת ההלל?

חברת חג המצות

ג. לצורך התירוץ נוסף ונקשה מדוע בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו וכי על נס שהיה בעבר אין צורך להודות בכל שנה ?

ד. עוד קשה מדוע אומר ונאמר לפניו שירה חדשה, למה צריך שירה חדשה דוקא ? והתשובה שישנם שתי סוגי הלל יש חיוב אמירת הלל רגיל על ניסים שארעו בעבר, ויש סוג נוסף של הלל שאומר אדם שנעשה לו נס בזמן שנעשה לו נס, כמו ברכת הגומל בליל הסדר אנו אומרים הלל מהסוג הזה ובהלל הזה אין את כל הדינים שיש בהלל על נס שהיה בעבר ! וזה מה שתירץ בעל ההגדה עצמו ומקדים ואומר "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים - לפיכך..." הואיל והנס נעשה לנו כעת "אנחנו חייבים להודות" ומיושבות השאלות כיצד אומרים הלל בלילה, וכיצד חולקים אותו לשנים, והתשובה שזה בכדי להראות שאין זה הלל על העבר אלא על ההווה. וזה מה שאומר ונאמר לפניו שירה חדשה !! מתי ? בעת !!! [ולפי זה גורסים ונאמר בחולם ולא ונאמר בסגול] [הגרי"ז]

מ"ט אוכלים באמצע ההלל ? לומר שגם האכילה אין בה דבר ריק כן איתא מהשלה"ק [קדושת ליל הסדר שולחן ערוך] !!! הגש"פ להגרשז"א זצוק"ל [ויש להרגיש זאת].

בברכת המזון ישנה הודאה על יצא"מ ואנו מצווים לומר זאת בליל הסדר ככל ההגדה וגם בכל יום, מפני שתמיד עלינו להודות על יצא"מ.

הלל

ש. איזה הלל אומרים בסוף ההגדה ?
ת. בסוף ההגדה אומרים שלושה הלל : א. הלל הרגיל. ב. הלל הגדול : כי לעולם חסדו. ג. נשמת כל חי וחותרים על כולם יחד.

מהלכות הסדר

מצינו ב' סיבות שהקידוש בליל הסדר מופלג מן הסעודה ואין זה הפסק : א. שזהו קידוש ארוך. ב. שזהו הכנה לסעודה. [הגש"פ להגרשז"א] ולענין למעשה שניהם אמת.

עונים עליו

דנו לפני הגרי"ז האם לחם עוני זה שמייחדים דברים על הפת שיאכלו וזה דין במצה שקודם עונים עליה דברים ואחר כך אוכלים אותה. או שזה דין בהגדה שהעניה צריכה להיות על לחם עוני, אבל לא שנפעל בזאת משהוא בפת. ובבית בריסק אכן הקפידו שכל הכזיתים שיאכלו למצה יהיו על השולחן בזמן אמירת ההגדה. [ולענין למעשה

חברת חג המצות

שניהם אמת : כשאומרים את ההגדה זה על המצה, וכשאוכלים את המצה זו המצה שעליה נאמרה ההגדה.]

לתיאבון

פסח נאכל לתיאבון יש בזה ב' פירושים א. כשהוא בעל תאווה ורעב וזה אנו מקיימים בתחילת הסעודה.
ב' שיהא סוף שביעתו וזה אנו מקיימים באפיקומן.

זהירות ממה שהוא חמץ

המשנ"ב מביא שהנזהר ממה שהוא חמץ בכל הפסח מובטח לו שלא יחטא ויל"ע בהגדרת "משהוא". וכן יש להבין מעט מהי זכותו הגדולה של הנזהר. ולפי"ז יוצא שכל ישראל צריכים לצאת מפסח צדיקים כמו במוצאי יוה"כ.

בספר פלא יועץ הרחיב יותר וז"ל "כתבו משם האר"י ז"ל שהנזהר בפסח מאיסור חמץ וחושש לצאת ידי כל הדעות. ונזהר בתכלית הזהירות מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה, על זאת ראוי להזהר הרבה שאין לך שכר גדול מזה וכו' ואשריהם ישראל ונשותיהם יותר מהם נזהרים לבער החמץ בתכלית הזהירות ומחמירין יותר ממה שצריך תבוא עליהם ברכת טוב." א

בספה"ק מבואר שהטעם שכ"כ נזהרים בחמץ הוא משום שהוא נמשל ליצה"ר.

מסופר על רבי לוי יצחק מברדיצ'וב שחיפש בפסח בקבוק וודקה בכל בתי העירה. ואמר לפני הקב"ה [ולפני הקהל לחזקם באמונה] הנה המלך אסר להחזיק מטבע מסוימת, וחייליו עורכים בדיקות, ומעניש ע"ז עד כדי פקו"נ. ואין לך בית שאין שם מאותם מטבעות. והקב"ה לפני שלושת אלפים שנה ציוה "בל יראה ובל ימצא" וכבר אלפיים שנה שאין כופין ע"ז בגלות, ואין להשיג טיפת חמץ בבית אף יהודי.

קדושת ימי הפסח

עוד הפליג הפלא יועץ במעלת החג ואומר "וכתבו המקובלים שלא איסור חמץ בלבד הוא חמור מאד בימי הפסח, אלא כל דבר פשע חמור מאוד ופוגם ועושה רושם בפסח יותר ויותר משאר ימות השנה."

* וממשיך וכותב שעיקר הזהירות צריך במה שנותן לתוך פיו. [משום שלגבי האיסור שיהא בבית מועילה המכירה והביטול ואם נטמן בג"ט עפר או כדו' במקום שאין הכלב יכול לחפש אחריו מבטלו ודיו. וכן ניתן לפסול מאכילת כלב בחומר ניקוי חריף. אבל לגבי כל דבר שבא במגע עם המאכלים הענין שונה לגמרי. מפני שלא עזרת לא מכירה, ולא ביטול בפה, ולא ביטול ברוב- בפסח, נמצא שחובה לנקות היטב היטב, את המטבח וכל מה שבא במגע עם המאכלים או בזמן האכילה. וזה הרבה יותר חשוב מיתר הבית ורבים אינם מודעים לחילוק הנ"ל.]

חוברת חג המצות רוממות הנהגת ליל הסדר

קדש – ורחץ. הקשה הגרש"ז אורבאך זצ"ל מ"ט רק בורחץ נכתבה וו' החיבור. והשיב שבעצם יש פוסקים כל השנה שא"צ נט"י ע"ד שטיבולו במשקה ומ"ט מחמירין לכו"ע בליל הסדר וכתב ברשימותיו שהרחץ קשור בקדש דבשביל הקדושה של הלילה מחמירים בורחץ. [בשיעור ברבים לא אמר כן !!]

סיפור יציאת מצרים כל מילה מצוה דאורייתא

הרב זילברשטיין שליט"א : נשאלתי מחולה בדיאליזה שצריך להתחבר למכשיר במשך הרבה שעות בליל הסדר מה עדיף לומר את כל ההגדה ולמחרת לדלג מפסוקי דזמרה או שיקצר בהגש"פ. והיה לי פשוט שסיפור יצא"מ הוא מ"ע דאורייתא בכל מילה ועדיף. אולם גיסי הגר"ח שליט"א אמר שבר"מ מבואר שפסוד"ז הוא תקנה משא"כ ההגדה הוא מה שנהגו ישראל בכל מקום ואין לבטל תקנה מפני מנהג. [ואין להעדיף דאורייתא קיומי על דרבנן שחייב לעשות] למדנו משאלה זו כמה חשוב להאריך בהגש"פ

כל דבר שהוא להראות חירות וגאולה הוא מ"ע דאורייתא [הגש"פ להגרש"ז א זצוק"ל
הערה 30]

והוא גם בספרו מנחת שלמה ח"ב "וע"כ דאף בכל סימני חירות שהאדם מראה בלילה זו שפיר מקיים מצוה דאורייתא לראות א"ע כאילו הוא יצא ממצרים, אבל קביעות הצורה אינה אלא מדרבנן".

רבי שמואל הומינר ז"ל חיבר חוברת בה מונה את המצוות בליל הסדר, לדברים הנ"ל אין כלל גבול למצוות כי כל דבר נהפך לחלק ממצות והגדת.

ערך דבריו

"האבות לא ינחילו לבניהם שקרים" רמב"ן. מסופר על מרן הרב שך זיע"א שאמרו לו מעשה לא נכון והכחיש בכל תוקף, ושאלוהו מה כ"כ איכפת לו שיאמרו דברים שלא היו? וענה שאנו מצווים על האמונה ואם נאמין לכל דבר לא יהיה ערך ולא יהיה שווי באמונתנו.

חברת חג המצות
מעלת ליל הסדר בגלות

"אין מקבלים גרים בימי דוד ושלמה" בזמן שהיה ביהמ"ק וזכינו להקריב קרבן פסח עם כל ישראל היה יותר קל להסב דרך חירות ולהרגיש כאילו עתה. אבל אז קיבלו פחות שכר על כל חלק מהסדר היום הרי"ז בגדר יפה אחד בצער ממאה שלא בצער.

אמונה בחוש

בגמרא כתוב על תלמיד אחד ששמע שלעתיד לבא יהיו דברים נפלאים בירושלים ולגלג, לימים נסע בספינה וראה מלאכים מכינים שערים לירושלים מאבנים טובות חזר לרבו ואמר לך נאה לדרוש אמר לו "אילו לא ראית לא האמנת נתן בו עיניו והפך גל עצמות" רואים אנו מזאת שהאמונה הנדרשת בסיפור מאמרי חז"ל הוא לראות את הדברים ברורים באופן שנאמין כאילו שראינו, ואם לאו ראוי זה להיות גל עצמות !!!

קשה שהיה צריך להיות שקודם יהא חוה"מ ואח"כ רק ליל הסדר. אולם לאו! ימי החג ניתנו להפנים ולהשריש בתוכנו את כל הליל הסדר. זמן ההכנה הוא בימים שקודם "יכול מר"ח" [המשגיח קול תורה]

וכל המרבה לספר

זה לשון התוספתא "חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח כל הלילה אפילו בינו לבין עצמו אפילו בינו לבין תלמידו [ק"ק דכ"ש הוא] מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסובין בבית ביתוס בן זונין בלוד והיו [עסוקין בהלכות הפסח] כל הלילה עד קרות הגבר, הגביהו מלפניהם ונועדו והלכו להן לבית המדרש.

בקהילות יעקב פסחים ועוד דנים בשני דברים: האחד האם יוצאים י"ח סיפור בהלכות. והשני עד אימתי החיוב עד חצות או עד עה"ש עי"ש. ועי"ש על התוספתא בחסדי דוד. שהקשה אם אכן החיוב על כל אדם לספר כל הלילה א"כ מאי רבותיה בהמעשה דהזקנים. ומביא שבמכילתא איתא שהחיוב עד חצות. הרמב"ם לא כותב בזה אלא שזה מ"ע וכל המוסף ומאריך וכו' הרי"ז משובח. ואומר החסדי דוד: אכן מרן ז"ל בשו"ע התחכם וכתב עד שתחטפינו שינה. הורנו לדעת כי כל הלילה לאו דוקא אלא כלומר עד שתבוא לו שינה ומסתמא אחר המאכל שהמאכל מביא שינה כבר נפטר בזה וא"כ מייתי עובדא דר"ג והזקנים דאע"ג דהיו מסובין ואכלו ושתו מ"מ התגברו על שנתם עד קרות הגבר ואז הלכו משם לבהמ"ד.

חברת חג המצות

הגדה הוא מלשון "מגיד" – "אמירה" זו המסורת שקיבלנו ואנו מעבירים הלאה לנצח. [דברי אגדה המושכים את הלב, זה מלשון אחרת] מצות סיפור יציאת מצרים בליל הסדר היא לילדים וצריך ליצור אצלם אמון. הפסיכולוגים טוענים שהסיבה שילדים מזלזלים יותר באזהרות האם ונשמעים יותר לאב הוא – מפני שאת האב פחות ראו כאינו עומד בדיבורו ואצלם הוא מצטייר כדמות מרוממת. לעומת האם שכל הזמן מבטיחה ושוכחת. ומזהירה ובעצמה עוברת על אזהרותיה לעיניהם. על האב בתקופה שקודם הפסח לשים לב לא לספר סיפורים לא נכונים בשביל להרדים את הילדים, שאז הרס מראש את האפשרות של "והגדת לבנך" [למרות שהבן יודע למה אביו מתייחס ברצינות ולמה לא].

בכל דור ודור. פירוש כמו המשל של הגרייס עם בת הגביר והתעודה על הצטיינות בזמרה: כאשר קוראים בתעודה הרי זה כאילו שרואים את מה שצויין בה.

הרב וולף זצ"ל: טעם החיוב יש לפרש עפ"י הרמב"ן כי נסי יציאת מצרים בטלו את כל הדעות הכוזבות, ואם כן היה מועיל שה' יפעל זאת בכל דור אבל אין רצונו יתברך בכך ולכן הוא נתן מצוות המזכירות את יציאת מצרים. ומסיים: יוצא איפוא כי המצוות האלה צריכות להשפיע עלינו כאילו עכשיו קרו הנסים של יציאת מצרים.

ועכשיו קרבנו המקום, לפי הסגנון היה צריך לומר ועכשיו אנחנו עובדים את ה', אלא בא לומר, שרק על ידי שד' קרבנו הגענו לעבודתו ית' ובכוחנו לא היינו מגיעים! התפא"י במסכת אבות מפרש, אתם קרויין אדם, שאנו עם ישראל גדלנו להיות כאדם הראשון במושגים של אדם הראשון, ואין אומות העולם קרויין אדם, שהם גדלים בהדרגה כמו אנשים היום. [שם]

ולפי זה יתבאר בכל דור ודור אדם צריך להכין את עצמו שבלילה זה יקרבנו המקום לעבודתו. סדר לא עושים רק עורכים וה' הוא שנותן את ההרגשה והרוממות לה זכינו כשראינו בעינינו את יציאת מצרים

וכל המרבה הרי זה משובח הערה נפלאה:

כיון שהניסים היו בכדי שיספרו את הניסים והנפלאות [כמ"ש ולמען תספר ...] הסיפור שהוא משבח להקב"ה שבח הוא למספר [פנים יפות תחילת בא] כי האדם גדל ע"י הסיפור מעט או הרבה. כמה שמספר יותר זוכה לקרבנו המקום יותר כמה שמספר יותר זוכה כעת להזדכך מיצרו.

חברת חג המצות

בשם הצדיק רבי ישראל סתם זצוק"ל שאמר שראה [בקעלם ועוד] אצל צדיקים שניכר עליהם אחרי החג שעברו את החג. אחר החג לא היה זה כמו קודם החג זה היה משהוא אחר התחדשו כוחות וחיות. [שמעתי מהגר"ח רוזנברג שליט"א]

בקונטרס קדושת ליל הסדר עמ' יח' בשם רבינו אלימלך שמרגיש ע"ע אחר פסח כהבדל בין יהודי לגוי. [וזה שייך רק ע"י חזרה על נקודות החג שנבנה מהם.]

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים, ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. יש כאן שלושה דברים א. המכות והניסים שעשה ה' במצרים. ב. ואשא אתכם על כנפי נשרים הקירוב של כל יהודי. ג. ואביא אתכם אלי. !!! מטרת יציאת מצרים היא "תעבדון את האלוקים" קרבנו המקום לעבודתו להיות עבדי ה' ית"ש. עלינו לא להשאר רק בחלק של הניסים והיציאה אלא להגיע לרוממות שזכינו ביציאת מצרים.

כמיהה למשיח

אתה בחרתנו מכל העמים, מתי? ביציאת מצרים. אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותך, ותתן לנו כל שנה ושנה את חג המצות הזה זמן חרותנו זכר ליציאת מצרים!

והאמת שהמקום הראוי לחוג את החג הוא בבית המקדש אולם מפני חטאינו גלינו... ואין אנו יכולים ואנו מתפללים שנזכה לבנין בית המקדש לחוג את החג כדינו במהרה. ובינתיים והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדך.

וכיצד היה נראה החג בירושלים? איש כמתנת ידו! אדם היה מגיש את פרי עמלו לפני ה'.

הזכרת החג נמצאת בתפילה בברכת העבודה ובברכת המזון בברכת ירושלים, מה השייכות ביניהם? אלא לומר שהחג הוא זמן מיוחד כמו שבית המקדש הוא מקום מיוחד וכשהגיע החג ואנו עדיין בגלות אנו מתפללים על בנין בית המקדש.

וכשם שה' בחר בנו בעבר, ונתרחקנו קמעה מעל שולחנו מפני חטאינו מתפללים אנו שישוב וירחם עלינו ויבחר בנו ויקרבנו וזמן בחירתנו מסוגל לזה.

וזה גם ענין תפילת שפוך חמתך באמצע הסדר, וקשה מה השייכות בין גאולה לגאולה? אלא בזמן שבני ישראל נמצאים בתוקף הסדר כשמראים שאין חוששים למזוג כוס רביעית למרות שמאוד הקפידו בזמן הגמרא שלא לשתות זוגות. בלילה זה אנו לא חוששים מסכנה ומדוע? כי הוא ליל שימורים, ולכן במזיגת כוס הרביעית פותחים את הדלת להראות את אמונתנו. בזמן זה מצפים אנו שיתעוררו רחמי שמים שיבא אליהו ויבשרנו כמ"ש הנה אנכי... ומתפללים שפוך חמתך אל הגוים ונסמוך גאולה לגאולה.

חוברת חג המצות

לע"נ מרים ב"ר שמעון הכהן בריסק נלב"ע כו' תשרי תשס"ז

מצוות הסדר

שיעורה	הסיבה	חיובה	המצוה
כזית	חובה ומעכב	מדאורייתא	אכילת מצה
			סיפור יציאת מצרים
			ארבע כוסות

חֹבֶרֶת חַג הַמִּצּוֹת

			כרפס
			מרור
			כורך
			אפיקומן
			קרבתן פסח
			שקדים ואגוזים לתינוקות

ברכות בליל הסדר

כיצד מברך ומתי	הברכה	
	בורא פרי הגפן	א
	ברכת הקידוש אשר קדשנו	ב
	שהחיינו וקיימנו	ג
	בורא פרי האדמה	ד

חֹבֶרֶת חֲגַג הַמִּצּוֹת

	ה	אשר גאלנו וגאל את אבותינו
	ו	בורא פרי הגפן
	ז	אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים
	ח	המוציא לחם מן הארץ
	ט	אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה
	י	אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מרור
	יא	ברכת המזון [כולל 4 ברכות]
	יב	בורא פרי הגפן
	יג	ברכת סיום ההלל
	יד	בורא פרי הגפן
	טו	[ברכת על הגפן]

חוברת חג המצות

שיעורי המצוות בליל הסדר

מה וכמה אוכלים בליל הסדר [חוץ משולחן עורך]

מצה : 3 כזיתים : 1 על אכילת מצה.

2. בכורך

3. אפיקומן.

מרור : 2 כזיתים 1 במרור 1. בכורך.

כרפס : פחות מכזית, וי"א כזית.

סה"כ כששה זיתים.

שתיית יין : 4 כוסות מכל אחת מלא לוגמיו.

יש נוהגים לאכול בשולחן עורך [מעט] ביצה מבושלת בתחילת הסעודה.

דגים וכזית בשר לכבוד יום טוב.

סדר ימי הפסח ביציאת מצרים

מה עשו המצרים	מה עשו בני ישראל	יום	
היו שיניהם כהות [כעסו מאוד מאוד]	ישראל שחטו וצלו את אלוהי מצרים לעיניהם. ישראל עשו ברית מילה.	ערב פסח אחרי חצות	
הבכורים לחמו באבותיהם והרגו בהם הרבה	אכלו קרבן פסח "מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם"	עד חצות הלילה	יו"ט ראשון
בחצות מתו כל הבכורים והיה גם הרס רב לקברים ולכל הפסלים. מהחיידיקים של הבכורים התפשטה מגיפה ומתו עוד ועוד. והיתה צעקה גדולה במצרים פרעה הרג את כל מי יועציו שאמרו לשעבד את ישראל	פרעה שיחרר אותם, אמרו הלל אבל היה אסור לצאת איש מפתח ביתו עד בוקר	אחרי חצות - עד הבוקר	

חזרת חג המצות

מצרים זרזו את ישראל לצאת ונתנו להם כל דבר בשפע העיקר שילכו.	יצאו לשאול כלי כסף וזהב ובגדים לפני חצות הכניסו בצק לתנור	מהבוקר עד חצות	
ומצרים מקברים..	נאספו לרעמסס ומשם לסוכות	בחצות	
--	הלכו והתרחקו ממצרים ויסעו מסכות ויחנו באיתם בקצה המדבר.	יום ב'	
--	כל יום השלישי חזרו לכיוון מצרים, להראות שהם פוחדים ללכת במדבר הנורא, או שטועים בדרכם. או שבעל צפון סגר את המדבר עליהם.	יום ג'	
האיקטורין באו ואמרו לפרעה שאינם חוזרים [מכילתא]	נשאר לחנות על יד הים	יום ד'	
המצרים רדפו	נשאר לחנות על יד הים	יום ה'	
המצרים רדפו אחרי בני ישראל ובסוף היום השיגו אותם.	נשאר לחנות על יד הים	יום ו'	
זרקו חיצים ואבני בליסטראות וחזרו עליהם	צעקו והתפללו משה רבינו נטה את ידו וקפצו לים כדבר ה'	ליל ז' תחילת הלילה	
לסוס של המצרים היה נדמה שיש סוסה בים ורץ לים	הים נבקע ועברו		
ויהם את מחנה מצרים בגיהנום יבש של טיט ועמוד האש. ובינתיים ה' לחם גם באלו שנותרו במצרים.	ישראל עדיין היו בים	באשמורת הבוקר [שליש אחרון של הלילה. רש"י]	
התחילו לטבוע [גיהנום רטוב] המצרים ניסו לברוח והים בא לקראתם ואף אחד לא הצליח לברוח. ופרעה נשאר חי	ישראל גמרו לצאת והים חזר להיות כרגיל	לפנות בוקר	

חוברת חג המצות

הים פלט את המצרים לחוף כל אחד מישראל ראה את נקמתו במצרי שרדה בו.	ישראל ראו את מצרים מתים, אמרו שירה בניסים רבים ובזזו ביזת הים.	יום ז'
--	--	--------

מצוות הזמן

ימי החגים עמוסים הם במצוות, ואלו הן:

שבת הגדול – על שם הנס הגדול שהיה במצרים בשבת זו. ונוהגים לשמוע שיעור בהלכות פסח.

מכירת חמץ

יג ניסן – יכבד הדריו.

אור ליד' – בדיקת חמץ וביטול חמץ.

יד' שחרית – הבכורים הגדולים מתעננים, ויש נוהגים לסיים מסכת.

סוף זמן אכילת חמץ – חשוב לצחצה שינים.

שריפת חמץ

ביטול חמץ

מחצות היום איסור מלאכה.

אמירת סדר קרבן פסח.

משעה עשירית איסור אכילה.

שינה בערב פסח בשביל להכין את הילדים שהם "החפצא" של מצות והגדת.

ליל יום טוב:

מצות סיפור יציאת מצרים מתחילת הלילה וכל המרבה הרי זה משובח.

הלל בבית הכנסת – פעם היחידה בשנה שאומרים הלל בלילה.

אחר התפילה מזדרזים הביתה, וחובה להיזהר שחלילה לא תפרוץ שום מריבה בלילה קדוש זה.

ליל הסדר: הוא מסדר את האדם לכל השנה כולה שיחיה באמונה.

שחרית של יום טוב – אמירת יג מידות.

חוברת חג המצות תפילת טל.

במעריב יש לזכור 5 הוספות:
מוריד הטל, אתה חוננתנו, ותן טל ומטר. יעלה ויבא, וספירת העומר.
בלילה זה היו שלוחי בית דין להביא חיטים מהשדה.

יום שישי סזי ניסן ביום זה נעשה הנס הגדול שהמן נתלה באמצע המשתה.
שבת קודש קבלת שבת קצרה.
בבוקר קריאת מגילת שיר השירים.

שאלות בהלכות פסח

מה לא אומרים בחודש ניסן?
תחנון וצדקתך צדק

מה אומרים בחודש ניסן?
פרשת הנשיאים,

מים שלנו

חכמינו סיפרו, שדרש רב מתנה לפני אנשי פפונאי, כי אין ללוש את המצות אלא במים שלנו. למחר באו כולם אל רב מתנה ואמרו לו: הב לנו מים. שכן סברוים היו, כי "מים שלנו" היינו המים שלו, של רב מתנה. וביאר להם רב מתנה שהוא נתכוין למים שנשאבו ולנו לילה אחד בכלי (פסחים מ"ב)

מה פירוש מים שלנו?

- מים שישנו בלילה
- מים ששייכים לנו

מדוע מספרת הגמרא את המעשה באנשי פפונאי?

- בשביל לצחוק עליהם שטעו
- בשביל ללמד שאפילו שהיו כאלו עמי הארץ היתה להם אמונת חכמים.

מדוע צריך מים שלנו?

- חוק ללא סיבה.
- שהם מתקררים בלילה ועל ידי זה המצות אינן מחמיצות.

חוברת חג המצות

מתי בודקים את החמץ?

- מיד בתחילת הלילה.
- כל אחד מתי שהוא רוצה.

במה בודקין את החמץ?

- אבוקה גדולה כמו לפיד או נר של הבדלה.
- נר קטן עם פתילה אחת.

מה עושים בימים שלפני פסח?

- מפזרים הרבה חמץ כדי שיהיה מה לבדוק.
- עוזרים לנקות את הבית בכדי שיהיה קל לבדוק במקום נקי.

איזה חדרים חייב לבדוק?

- כל מקום שמכניסים חמץ.
- רק במקום שרגילים להכנס מדי יום אבל לא במרתפים עליות ומחסנים.

האם צריך לבדוק גם בתוך חורים וסדקים?

- כן
- לא

האם צריך לבדוק בכיסים של בגדיו?

- כן
- לא

מה מברכים על הבדיקה?

- על ביעור חמץ
- על בדיקת חמץ

מהו ביאור המילה כרפס?

- סוג של ירק.
- סוג של אבן טובה ממגילת אסתר.

לאיזה ילדים צריך להכין כוס של ארבע כוסות?

- מי שיודע להזהר לא לשפוך.
- מי שמבין בסיפור יציאת מצרים.

חֹבֶרֶת חַג הַמִּצּוֹת

"וְנִהְיֶה הוּא" בַּפֶּסַח כִּיצַד ???
בְּעֶרְבַּ פֶּסַח הַיְלָדִים יִשְׁנִים, וּבַלַּיְלָה נִשְׂאָרִים עֲרִים.

אִיזָה דָבָר בְּיוֹם אֲסוּר לֹאכּוֹל, וּבַלַּיְלָה מִצְוֵה לֹאכּוֹל ?
מִצְוֵה

אִיזָה דָבָר מֵעַט אֲסוּר, וְהִרְבֵּה מוֹתֵר ?
יֵין בְּעֶרְבַּ פֶּסַח.